

Інформаційне суспільство. Інформатизація освіти

Багато соціологів вважають, що світ переходить до чергового етапу суспільного розвитку, який називають постіндустріальним, інформаційним суспільством. На початку 80-х років минулого століття виникнення інформаційного суспільства в найбільш розвинутих країнах Заходу і Японії було зафіксовано американським професором Дж. Мартіном і японським професором Й. Масудою. В радянській філософській літературі тих років картини інформатизації і вигляд інформаційного суспільства досить суперечливі. Навіть після появи перших робіт про історичну неминучість і соціальну прогресивність інформатизації суспільства, переважала надто негативна оцінка цього процесу. Це є один з потужних суб'єктивних факторів, які завадили нашій країні своєчасно вступити на шлях інформаційно-комп'ютерної революції і розробити власну модель інформаційного суспільства [18, с.6-7].

Як же трактується постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, інформатизація в науковій літературі?

Інформаційне суспільство – це різновид постіндустріального. Теоретичні основи постіндустріального суспільства розроблялися рядом західних теоретиків (Д. Белл, А. Турен, М. Постер, Т.Стоуньєр, Д. Мартін і ін.). “Фундаментальною ознакою постіндустріального суспільства вважається корінна зміна структури зайнятості. Більше 50% працюючих в постіндустріальному суспільстві зайняті в сфері виробництва послуг. Друга важлива його риса – це зростання питомої ваги висококваліфікованого персоналу у всіх сферах виробництва і управління. І, нарешті, третя найбільш фундаментальна особливість постіндустріального суспільства – це ключова роль наукових досліджень в розвитку виробництва і суспільства в цілому” [21, с.13].

Отже, якщо раніше виробництво і суспільне життя вів за собою практичний досвід, то тепер наукові дослідження зумовлюють прогрес у всіх сферах життя.

Специфіка інформаційного суспільства – це універсальне охоплення життя суспільства інформаційними технологіями. На базі інформаційних технологій здійснюється автоматизація виробництва, розробляються нові системи контролю і розподілу. В сфері політичного життя інформаційні технології прокладають шлях до нових механізмів демократичного життя суспільства. У побуті, в особистому житті використовуються персональні комп'ютери, які забезпечують інформаційний зв'язок людини з національними і міжнародними мережами, радикально змінюючи її інформаційні горизонти.

Отже, “нові інформаційні технології виявляють вплив не тільки на окремі сторони способу життя людей; вони зачіпають фундаментальні основи самого життя. В цьому їх принципова специфіка, яка вимагає розуміння і правильної оцінки” [21, с.22].

В.А. Ізвозчиков пропонує таке визначення інформаційного суспільства: “Будемо розуміти під терміном “інформаційне” (“комп'ютеризоване”) суспільство те, у всі сфери життя і діяльності членів якого включені комп'ютер, телематика, інші засоби інформатики як знаряддя інтелектуальної праці, які відкривають широкий доступ до скарбів бібліотек, дозволяють з величезною швидкістю виконувати обчислення і опрацьовувати будь-яку інформацію, моделювати реальні і прогнозовані події, процеси, явища, управляти виробництвом, автоматизувати навчання і т.д.” [9, с.46-47]. Тут під “телематикою” розуміються служби опрацювання інформації на відстані (крім традиційних телефону і телеграфу).

Дослідження основ інформаційного суспільства, процесів інформатизації, соціально-філософських аспектів інформаційної діяльності особи присвячена значна кількість праць вітчизняних і зарубіжних вчених.

Основоположником вітчизняної кібернетики та інформатики вважають академіка В.М. Глушкова. Під його керівництвом проведено величезний комплекс наукових досліджень, реалізовано ряд програм розробки засобів

обчислювальної техніки і систем управління, в результаті чого були створені першокласні ЕОМ і автоматизовані системи управління, які відіграли важливу роль в розвитку сучасного математичного машинобудування і систем опрацювання даних [13, с.7]. Важливим кроком у побудові інформаційного суспільства він вважав перехід у застосуванні ЕОМ від “розв’язування окремих задач до їх використання для комплексної автоматизації тих чи інших закінчених ділянок діяльності людини по опрацюванню інформації” [4, с.9-10].

У широкому розумінні інформатизація означає підвищення ступеня інформованості суспільства в цілому і кожного його члена зокрема, формування суспільної свідомості на основі науково обґрунтованої і достовірної картини світу. При цьому важливим вважається не просто пасивна доступність будь-якої інформації, а правильне і своєчасне її використання в гармонійному поєднанні інтересів суспільства і особи. Технічною основою інформатизації є комп’ютеризація і всілякий розвиток систем зв’язку. Суттєвим компонентом комп’ютеризації і інформатизації є додаткова форма відчуження людського знання, його активізація і використання як безпосередньої виробничої сили у вигляді програмного забезпечення і машинних банків даних і знань [19, с.2-3; 6, с.18-19].

Інформатизація – як матеріальний процес полягає у створенні інфосфери – глобальної інфраструктури сучасних засобів зберігання, опрацювання, передавання і подання інформації, яка стає стратегічним ресурсом суспільства [10, с.26].

“Інформатизація – це не тільки один з проявів і умов науково-технічного прогресу. Цим поняттям охоплюється широке соціальне явище, дія якого відчувається в житті і діяльності кожної людини. Розширюючи можливості її трудової діяльності, інформатизація суттєво перетворює характер пізнавальної практики людей, формуючи нове мислення, сприяючи створенню нових підходів і методів наукового дослідження” [2, с.7].

За визначенням, що дається в Концепції Національної програми інформатизації “інформатизація – це сукупність взаємозв’язаних організаційних, правових, політичних,

соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, які направлені на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів і інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної і комунікаційної техніки” [8, с.].

Отже, інформатизація – це комплекс заходів, направлених на забезпечення повного використання достовірного, вичерпного і своєчасного знання у всіх суспільних значущих видах людської діяльності; проблеми, що виникають в процесі інформатизації вимагають певного рівня культури, а саме інформаційної культури [2, с.12].

Як зазначалося ще в 1990 р., “Смисл інформатизації виявився не у вивільненні працівників, а в оптимізації прийраних на основі інформації управлінських рішень. Отже, комп’ютеризацію не можна приймати лише як насичення народного господарства обчислювальною технікою, як створення банків даних, розвиток каналів зв’язку і навіть досягнення масової комп’ютерної грамотності. Всі ці методи виявляться виправданими лише за однієї умови – при відповідному і навіть випереджаючому зростанні управлінського апарату його здатності і бажання приймати оптимальні управлінські рішення” [1, с.11]. Нове інформаційне середовище дозволяє не тільки накопичувати знання (дані) про всі сторони життя суспільства в базах даних і у базах знань, але й використовувати їх “у потрібний час, у потрібному місці, в потрібній формі” [14, с.5].

Як уже зазначалося, багато вчених намагаються визначити сучасну стадію розвитку цивілізації через перетворення виробництва інформації у ведучий тип діяльності.

У розвинутих країнах до 80 % приросту валового внутрішнього продукту досягається за рахунок інновацій [22, с.1]. А ринок інформаційних технологій вийшов на перше місце – 4 трлн. доларів річного обігу. Оскільки позиції суспільства визначаються розмахом інноваційної активності, оскільки виробництво інформації і уміння користуватися нею для блага людини виявляються вирішальним фактором висунення тієї чи іншої країни на авангардні позиції прогресу [21, с.30].

У цьому зв'язку здається правомірною точка зору, висловлена Д. Беллом. “Я вважаю – пише Белл, – що інформація і теоретичне знання суть стратегічні ресурси постіндустріального суспільства. Крім того, в своїй новій ролі вони представляють поворотні пункти сучасної історії. Перший поворотний пункт – зміна самого характеру науки. Наука як “всезагальне знання” стала основною виробничою силою сучасного суспільства. Другий поворотний пункт – звільнення технологій від її “імперативного” характеру, майже повне перетворення її в слухняний інструмент” [25, с.206].

Тут варто зазначити таку обставину: вихідним в масовій виробничій діяльності тепер стає не природа безпосередньо і не оброблений людиною природний об'єкт (напівфабрикат), а дещо ідеальне: матеріальною є тільки зовнішня оболонка, носій певної інформації. Створення ідеальних предметів як архетипів масового виробництва – це специфічна умова якості виробництва продукції. Ідеальний архетип по суті справи є невичерпним і не зникає при своєму використанні [21, с.30].

Основу соціальної динаміки інформаційного суспільства складають “не традиційні матеріальні ресурси, а інформаційні (інтелектуальні) ресурси – знання, наука, організаційні фактори, інтелектуальні здібності людей, їх ініціатива, творчість” [14, с.3].

Підтвердження аналогічних висновків знаходимо в працях В.Ю. Мілітарьова та І.М. Яглома. Характеризуючи науково-технічну революцію (НТР) другої половини ХХ століття, відзначається, що її найважливішою рисою є створення комп'ютерів, які виконують, причому, з немислимою для людини продуктивністю, багато елементів саме розумової роботи. Оскільки комп'ютерам передоручаються процедури пов'язані не з використанням тієї чи іншої енергії, а із збереженням, опрацюванням і використанням інформації, то науково-технічну революцію другої половини ХХ століття умовно можна назвати інформаційною. Зазначається, що суттєва відмінність НТР від попередніх полягає ще і в тому, що зараз набагато більше, ніж раніше наука стала виробничою силою, так що економічний потенціал країни (а отже, і політичне її значення) визначається не одним лише рівнем економічного розвитку, але й її рівнем наукових досліджень.

Остання обставина робить більш необхідним, ніж це було раніше, негайне включення наукових ідей в “загальний обіг”, а значить і в освіту, причому не тільки в систему вищої освіти, але й в курси середньої загальноосвітньої школи [15, с.95].

Відзначається, що НТР характеризується високою роллю інформаційних процесів, у яких “товарним продуктом” є не матеріальні об’єкти, а інформація, при цьому той факт, що наука стала виробничою силою, вимагає інтенсивніше вводити в обіг цей “продукт”. Відмічається також характерне для наших днів масове зрощення науки з виробництвом. На основі проведеного аналізу робиться висновок, про надзвичайну важливість (якщо не необхідність) для інтенсифікації науково-технічного прогресу в країні таких заходів:

а) перехід до масової інформаційної індустрії;

б) створення ефективних технологій масового усупільнення наукових, технічних професійних знань, способів ефективного відчуження цих знань від безпосередніх виробників для того, щоб ці знання були доступні користувачам (як індивідуальним, так і організованим) з мінімальними затратами часу, коштів і професійної підготовки;

в) розробку ефективних, адекватних і одноманітних форм організації цих знань (категоріального апарату подання знань), для того, щоб ці знання легко можна було передавати з однієї сфери інформаційного простору в будь-яку сферу цього простору [15, с.96].

Інформація, яка зберігається і циркулює в інформаційному середовищі, виступає як перетворена форма знань, дозволяє транслювати це знання в суспільстві, зробити його тим самим суспільним надбанням. Інформація – знання дає одержувачу непередбачені ним до цього можливості здійснення діяльності.

Однією з особливостей інформаційного суспільства є виникнення нової інформаційної економіки. Ось що пише, наприклад, один із російських дослідників з проблем інформатизації і інформаційного суспільства: “Визначальним елементом чи матеріальною базою інформаційного суспільства є нова інформаційна економіка, головною рушійною силою якої є не виробництво і споживання матеріальних благ, а створення і

використання інформаційних цінностей різноманітних категорій, або інформаційних ресурсів” [23, с.47]. Р.І. Цвильов із слів американського економіста Бурга називає інформаційну економіку економікою думки. Це підкреслює не просто важливість знань, але й фундаментальну значущість як основи функціонування розвитку сучасного суспільства.

У зв’язку з цим можливо, що визначальними світовий розвиток будуть не тільки протиріччя між багатими й бідними, східними і західними, південними і північними країнами, але в першу чергу між країнами з високим і низьким рівнем освіти, здатними і нездатними в гігантських масштабах розвивати і підтримувати науку, наукомісткі технології, генерувати нову чи консервувати стару культуру, і, нарешті, країнами, здатними на основі внутрішнього імпульсу і розвитку суспільної самосвідомості стати на шлях радикального самоформування і оновлення чи не здатні це зробити в доступному для огляду майбутньому, а отже, ніколи [20, с.74-75].

Досліджуючи соціокультурні і техніко-економічні аспекти розвитку інформаційного середовища, Ю.А. Шрейдер приходять до висновку, що інфосередовище – невід’ємний фрагмент культури. Поки інформаційне середовище розглядається тільки з точки зору зберігання і циркулювання в ньому інформації, вона виступає як об’єкт техніки, який служить певним людським цілям, що виступає по відношенню до цієї техніки як зовнішні умови функціонування. Як тільки це середовище починає розглядатися як засіб комунікації, то воно виступає як невід’ємний фрагмент культури і повинно досліджуватися в цій якості [24, с.51].

Явне вираження ідеї, що інформатика займається науковими комунікаціями [5, с.15-17] було фактично визнанням значущості культурного аспекту всього феномена інформації. Тут атрибут “наукова” не означає обмеження сферою науки, мова йде про інформацію, яка представляє достовірні знання, добуті методами, що задовольняють наукові критерії.

Значні дослідження інформаційної епохи проведені Мануелем Кастельсом – одним з авторитетних соціальних мислителів сучасного світу. Для характеристики суспільного розвитку він вводить поняття “способи розвитку”. Це поняття визначається таким чином: “Способи розвитку – це технологічні

схеми, через які праця діє на матеріал, щоб створити продукт, детермінуючи в кінцевому рахунку, величину і якісь економічного надлишку” [16, с.39]. Далі він розкриває специфічні особливості і ключові елементи попередніх (аграрного та індустріального) способів розвитку, які забезпечують у кожному з них підвищення продуктивності виробничого процесу.

“У новому, інформаціональному способі розвитку джерело продуктивності полягає в технології генерування знань, опрацювання інформації і символічної комунікації. Звісно, що знання та інформація є критично важливими елементами у всіх способах розвитку, оскільки процес виробництва завжди базується на деякому рівні знань і на опрацюванні інформації. Проте специфічним для інформаційного способу розвитку є вплив знання на саме знання як головне джерело продуктивності” [16, с.39].

Зазначимо, що концепція способів розвитку багато де в чому продовжує намічену в нарисах К. Маркса до “Капіталу” ідею про виробничі системи і виробничі революції.

Економіка нового типу, яка склалася в останні два десятиліття, іменується інформаціональною і глобальною.

“Отже, інформаціональна – оскільки продуктивність і конкурентоспроможність факторів чи агентів в цій економіці (будь-то фірма, регіон чи нація) залежить в першу чергу від їх здатності генерувати, опрацьовувати і ефективно використовувати інформацію, яка базується на знаннях. Глобальна тому, що .... І нарешті, інформаціональна і глобальна – тому, що в нових історичних умовах досягнення певного рівня продуктивності та існуванні конкуренції можливо лише всередині глобальної взаємозв’язаної мережі” [16, с.81].

Поняття “інформаційна економіка” (як і інформаційне суспільство) було введено в науковий обіг ще на початку 1960-х років. М. Кастельс уточнює використовуваний ним термін – “інформаціональна”, а не інформаційна.

Зазначимо, що поняття “знання” і “інформація” М. Кастельсом тлумачиться таким чином. “У мене немає причин, – пише М.Кастельс, – для покращення визначення знання, яке було дано Д.Беллом: “Знання” – сукупність організованих висловлень про факти або ті ідеї, які є обґрунтованим

судженням або експериментальним результатом, яка передається іншим за допомогою деякого засобу комунікації в деякій систематизованій формі” [16, с.39]. Щодо поняття “інформація”, то М. Кастельс заявляє, що він приєднується до так-званого операціонального тлумачення (в нього означення) інформації: “Інформація є дані, які були організовані і передані” [16, с.39].

Стосовно змісту і поняття інформації ідуть дискусії в науковому світі. “Я вважаю, – пише Мойсеев М.М., – що строге і досить універсальне означення інформації навряд чи можливе” [17, с.147].

Поняття інформації настільки багатозначне, що дати йому строге і повне означення неможливо. Тому ми будемо дотримуватися досить поширеної в науковому світі концепції, згідно якої поняття інформації належить, як і поняття речовини та енергії, до фундаментальних невизначуваних понять науки.

Основні загальноцивілізаційні тенденції, що зародилися в останні десятиліття (в добу глобалізації), які будуть стверджуватися в XXI столітті і впливають, буквально, на всі сфери життєдіяльності людини і суспільства досліджує В.Г.Кремень [12]. Одна з тенденцій, яка називається загальносвітовою, характеризується переходом людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій, що на відміну індустріального виробництва значною мірою базуються не на матеріальній, а на інтелектуальній власності, на знаннях як на субстанції виробництва, і визначається рівнем людського розвитку в країні, станом наукового потенціалу нації.

Суспільство, як зазначає В.Г.Кремень, – стає найбільш людиноцентристським. Індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов стає, з одного боку, основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. *Ось чому найпріоритетнішими сферами в XXI столітті стають наука – як сфера, що продукує нові знання, та освіта – як сфера, що олюднює знання і, насамперед, забезпечує індивідуальний розвиток людини.*

“Й тільки та країна, яка спроможеться забезпечити пріоритетний розвиток цих сфер, і зможе претендувати на гідне

місце в світовому співтоваристві, бути конкурентно спроможною” [12, с.5].

Оскільки в інформаційному суспільстві знання стають безпосередньою продуктивною силою, то це вимагає від суспільства в цілому, а також окремої людини, вміння застосовувати все нові і нові знання, набуті впродовж життя, у власній практичній діяльності. Тобто, учень, студент в навчальному і виховному процесі повинен набути важливих компетенцій через застосування знань. Для цього *необхідний перехід від кваліфікації до компетенції*, яка дає змогу знаходити рішення в будь-яких професійних та життєвих ситуаціях, що уможливорює діяльність освіченої особистості незалежно від локального чи глобального ринку праці. Така людина, оволодівши технологією прийняття рішень, свободою вибору, буде здатна адаптуватися в умовах постійних змін.

Нові інформаційні технології є не просто інструментом для застосування, але й процесами для розвитку, в силу чого в певній мірі зникає різниця між користувачами і творцями. Таким чином, користувачі можуть тримати під контролем технологію, як, наприклад, у випадку з Інтернет.

Принципова відмінність інформаційно-технологічної революції в порівнянні з її історичними попередниками полягає в тому, що якщо попередні технологічні революції надовго залишались на обмеженій території, то нові інформаційні технології майже миттєво охоплюють простір всієї планети.

Формування інформаційного суспільства значною мірою залежить від розвитку комп’ютерної техніки. У цьому зв’язку згадаємо про теорію стадій Річарда Нолана (Richard Nolan) (професора гарвардської школи бізнесу), згідно якої в економіці комп’ютерної техніки і телекомунікацій діють так звані хвилі, тривалістю 15-20 років, що послідовно змінюють одна одну [26, с.8-12].

Р. Нолан виділяє три хвилі:

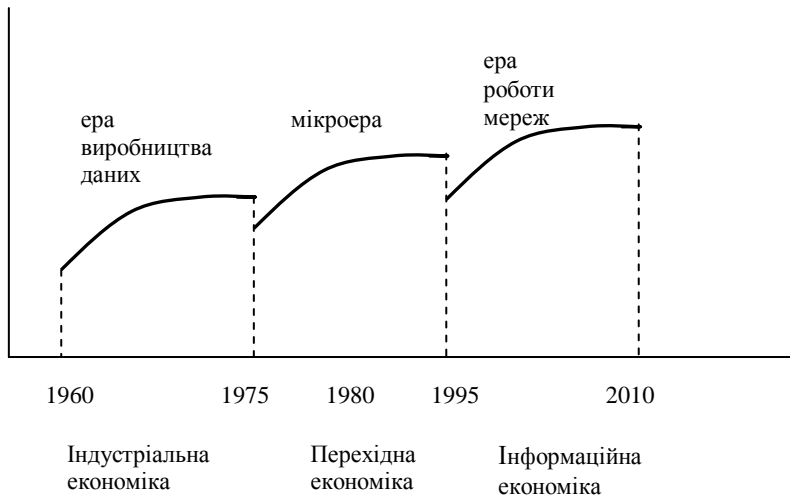
- перша – ера виробництва даних – починається в 60-ті роки і закінчується в 1975-1980 рр., вона пов’язана з різким скороченням управлінського персоналу;
- друга – мікроера, починається в кінці 70-х – початку 80-х років і завершується в середині 90-х минулого століття, суть якої не в заміні управлінського апарату

машинами, а підвищення рівня роботи професіоналів. Другою важливою рисою мікроери є впровадження мікрокомп'ютерів у всілякі види техніки;

- третя – ера роботи мереж, вона починається в середині 90-х років і завершиться в 2010 р.

Процеси автоматизації управлінської і заводської роботи в еру виробництва даних і інформатизацію в другій ері можна розглядати як створення базису для третьої ери, як ери роботи мереж.

Графічно дію трьох хвиль можна подати таким чином:

У відповідності до цих хвиль необхідна організація навчання основних базових комп'ютерних інформаційно-комунікаційних технологій.

Епоха інформатизації породжує свої проблеми, і аж ніяк не тільки технічні, але і екологічні, і соціальні, і політичні. Щоб розв'язувати ці проблеми, необхідне цілісне філософське їх осмислення, необхідно не тільки досліджувати становлення “інформаційного суспільства”, але й знаходити способи направити процес інформатизації на благо всіх країн і народів, а не на зло людству, на усесторонній розвиток особистості людини, а не її поневолення.

Інформатизація суспільства – це не тільки екологічні і соціальні зрушення. Це ще й новий спосіб життя, і нові вимоги

до людини, яка живе в суспільстві. Інформатизація впливає на спосіб життя, на духовну культуру.

Н.П. Ващекін розглядає інформатизацію як феномен культури. “В основі лежить: персональні ЕОМ, оптичні диски, оптико-волоконні канали зв’язку, відеотекстні системи зв’язку, методи подання даних і знань, системи електронної пошти, електронних журналів і т.п. Вся ця техніка забезпечить в недалекому майбутньому створення високоавтоматизованого інформаційного середовища, яке дозволяє одержати доступ до будь-якого знання, поданого у вигляді інформації. Фактично це означає, що інформаційне середовище дає глобальне розв’язання проблеми доступу до знання, одержаному в будь-який момент і в будь-якому місці. Отже, проблема інформатизації є не чисто технічною, а в значній мірі соціокультурною” [2, с.].

У зв’язку з цим актуальною є така задача: дослідити особливості взаємовідносин людини з автоматизованим середовищем, як формується людина під впливом інформатизації і як впливає на цей процес “людський фактор”.

Очевидно, що розвиток комп’ютерної техніки в значній мірі визначає народження нових правил поведінки і конкретних людей, які неухильно слідуєть цим правилам. Інформаційна культура органічно пов’язана з цим процесом. Її носієм, суб’єктом, є інформаційне співтовариство [21, с.28; 3, с.30].

Отже, серед найважливіших науково-технічних і соціально-економічних проблем сьогодні особливо актуальними є проблеми інформатизації суспільства. Їх вирішення невіддільне від вирішення проблем інформатизації системи освіти, яка з одного боку відображає досягнутий рівень науково-технічного і соціально-економічного розвитку суспільства і залежить від нього, а з іншого – суспільство його обумовлює [7, с.3].

На рубежі тисячоліть освіта перетворюється на одне з основних джерел стратегічних ресурсів – людського капіталу та знань, що визначають загальний рівень розвитку суспільства. А головним прискорювачем її розвитку стане інформатизація.

У Концепції інформатизації освіти (проект) [10, с.26], яка розроблялася за дорученням Міністерства освіти України, в розробці якої брав участь і автор цього дослідження,

зазначається, що інформатизація освіти вносить істотні зміни в діяльність людей, педагогічний процес і охоплює всі ланки системи освіти, її установи та органи управління.

Метою інформатизації освіти є підготовка людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві. Її основне завдання:

- формування інформаційної культури людини;
- забезпечення розвитку особистісних якостей людини, розкриття її творчого потенціалу, підвищення ефективності навчально-виховного процесу на основі впровадження нових інформаційних технологій навчання, надання діяльності творчого, дослідницького характеру;
- удосконалення управління освітою;
- інтенсифікація методичної роботи і наукових досліджень.

Необхідність забезпечення ефективності інформатизації освіти вимагає розв'язання ряду психолого-педагогічних проблем, які можна поділити на декілька груп. Одна з них (шоста група) включає проблеми формування основ інформаційної культури учнів, студентів і педагогів, а також педагогічної доцільності освоєння засобів нових інформаційних технологій учнями різного віку [10, с.27].

Для досягнення науково-технічної та інформаційної незалежності нашої держави, існування її як рівноправного партнера міжнародного інтелектуального співтовариства Верховною Радою України прийнято закон України “Про концепцію Національної програми інформатизації” від 4 лютого 1998 року №75/98–ВР, “Про національну програму інформатизації” від 4 лютого 1998 року №74/98–ВР, положення “Про формування та виконання Національної програми інформатизації”, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1998 р. № 1352.

За дорученням Міністерства освіти і науки України розроблено проект концепції програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл [11].

В проекті концепції зазначається, що інформатизація освіти – це упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-

методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу. Інформатизація загальноосвітніх навчальних закладів є невід'ємною складовою інформатизації освіти. Вона суттєво впливає на зміст, організаційні форми і методи навчання та управління навчально-пізнавальною діяльністю, а також спричиняє істотні зміни в діяльності учнів, учителів, керівників навчальних закладів і установ, а тому має охопити всі напрямки та сфери їхньої діяльності. Однією із найсуттєвіших складових інформатизації навчальних закладів є інформатизація навчального процесу – створення, впровадження та розвиток комп'ютерно-орієнтованого середовища.

Головною метою інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів є підготовка підростаючого покоління до повноцінної плідної життєдіяльності в інформатизованому суспільстві, підвищення якості, доступності та ефективності освіти. Реалізація головної мети інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів передбачає досягнення, зокрема, таких підцілей: формування інформаційної культури учнів, яка стає сьогодні невід'ємною складовою загальної культури кожної людини і суспільства; розвиток нахилів і здібностей дітей, задоволення їх запитів і потреб, розкриття їхнього творчого потенціалу [11, с.6].

Одним із найпріоритетніших напрямів завдання інформатизації загальної середньої освіти є удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів [11, с.7], здатних здійснювати ефективну діяльність в інформаційному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арапов Н.В. Информационная сфера и информатизация общества. // Информация и культура. – Новосибирск : Наука, 1990. –С.6-23.
2. Винарик Л.С., Щедрин А.Н. Информационная культура: эволюция, проблемы. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1999. –144 с.
3. Ващекин Н.П. Информатизация общества как феномен культуры. // Информатика и культура. – Новосибирск: Наука, Сибирское отделение, 1990. – С. 24-50.
4. Глушков В.М. Основы безбумажной информатики. Изд. 2. – М.: Наука, 1987. – 552 с.
5. Гиляревский Р.С., Черный А.И. Научная коммуникация и некоторые проблемы информатики. // Теоретические основы информации (Межд. Симпозиум стран-членов СЭВ). – М., 1970. – С.15-17.
6. Ершов А.П. Школьная информатика в СССР: от грамотности – к культуре. Информатика и компьютерная грамотность. – М.: Наука, 1988. –С. 6-23.
7. Жалдак М.І. Гуманітарний потенціал інформатизації освіти: Зб. Наук. Праць. – К.: УДПУ, 1994. – С.3-20.
8. Закон України “про Концепцію Національної програми інформатизації” від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР // Голос України. – 1998. – №65(1815). – 7 квітня. – С. 10-12.
9. Информатика в понятиях и терминах: Кн. для учащихся старших классов сред. шк. / Под. ред. В.А. Извозчикова . – М.: Просвещение, 1991. – 208 с.
10. Концепція інформатизації освіти (проект). / Биков В. Ю., Вовк Я.І., Жалдак М.І., Морзе Н.В., Рамський Ю.С. та ін. // Рідна школа, 1994, – №11. – С.26-29.
11. Концепція програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп’ютеризації сільських шкіл (проект) // Огнев’юк В.О., Биков В.Ю., Жалдак М.І. та ін. // Комп’ютер у школі та сім’ї. – №3, 2000. – С. 3-10.
12. Кремень В.Г. Українська освіта в добу глобалізації //Директор школи, ліцею, гімназії. Науково-практичний журнал для керівників закладів освіти. – 2002.– №6. – С.4-12.

13. Михалевич В.С., Капитонова Ю.В.. Вступительная статья // В.М. Глушков. Кибернетика. Вопросы теории и практики. – М.: Наука, 1996. –С.7-13.
14. Михалевич В.С. Информатизация – важнейший ресурс перестройки человеческого общества.// Управляющие системы и машины.-1989.-№2.-С.3-6.
15. Милитарев В.Ю., Яглом И.М. Информационная культура эпохи НТР. // Информатика и культура. – Новосибирск: Наука, Сибирское отделение, 1990. –С.94-108.
16. Мануэль Кастельс. Информационная эпоха. Экономика, общество. Культура. – М. , 2000.-608 с.
17. Моисеев Н.Н. Алгоритмы развития.-М.:Наука,1987.-303 с.
18. Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. – М.: Политиздат, 1991. – 287 с.
19. Ракитов А. Информатизация общества и стратегия ускорения // Правда. 1987. 23 января.– С.2-3.
20. Ракитов А.И. Наука, технология, культура в контексте глобальных трансформаций и перспективы устойчивого развития России – Наука, технология, культура (глобальный процесс и проблемы России): Пробл. темат. сб. / РАН ИНИОН. – М., 1999. – С. 5-86.
21. Скворцов Л.В. Информационная культура и цельное знание: избранные труды / РАН ИНИОН. – М.: 2001. – 288 с.
22. Фортов В. Перспективы есть. И их надо различать. // Индустрия. – М.: 1997. – Сент. – №56. – С.?-?.
23. Цвылёв Р.И. Постиндустриальное развитие. Уроки для России. – М.: Наука, 1996. – 206 с.
24. Шрейдер Ю.А. Социокультурные и технико-экономические аспекты развития информационной среды. // Информатика и культура. – Новосибирск. Наука, 1990. – С.50-82.
25. Bell D. The social framework of information society/ // The computer age: A twenty year view. – Cambridge (Mass); L., 1981. – P. 206.
26. Nolan R. Globalization, technology, and competition. The fusion of computer and telecommunications in the 1990s. – Boston, 1993. – P. 8-12.